

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน mixed-method research แบ่งเป็นใช้การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ 2 ระยะ

1. ศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการแนวคิดเกี่ยวกับโอกาสการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุในประเทศไทย ประชุมร่วมกับมหาวิทยาลัยเปิดเพื่อความตกลงเรื่องหัวข้อที่สนใจ และนักวิจัยของแต่ละประเทศศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและยกร่างเครื่องมือการวิจัย

2. นักวิจัยจัดทำร่างเครื่องมือวิจัย และหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยพิจารณาร่างเครื่องมือร่วมกัน โดยกำหนดให้มีการประชุมร่วมกันเพื่อเพื่อความสอดคล้องและตรงประเด็นที่ต้องการศึกษาที่มหาวิทยาลัยเปิดฟิลิปปินส์ (UPOU)

3. ดำเนินการเก็บข้อมูลในระยะที่ 1 การวิจัยเชิงสำรวจ สรุปผลของการศึกษาใน ระยะที่ 1 สภานำผลที่ได้ในระยะที่ 1 นำไปออกแบบการสนทนากลุ่ม ต่อในระยะที่ 2

4. ดำเนินการเก็บข้อมูลใน ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

5. สนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางโอกาสและการเข้าถึงการเรียนรู้ทางไกลและสรุปผลการวิจัย และ

6. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์นำเสนอรายงานการวิจัย

ตารางที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน/วัตถุประสงค์	การออกแบบการวิจัย			ผลลัพธ์
	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีการเก็บข้อมูล	สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล	
1. ศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการแนวคิดเกี่ยวกับโอกาสการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุในประเทศไทย	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ศึกษาเอกสาร	วิเคราะห์เอกสาร	ได้เครื่องมือ (ต้นแบบแบบสอบถาม)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ขั้นตอน/วัตถุประสงค์	การออกแบบการวิจัย			ผลลัพธ์
	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีการเก็บข้อมูล	สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล	
2. นักวิจัยจัดทำร่างเครื่องมือวิจัย และหาคุณภาพของเครื่องมือ	ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน	แบบประเมินคุณภาพ	วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย	คุณภาพของเครื่องมือ (แบบสอบถาม)
3. ดำเนินการเก็บข้อมูลใน การวิจัยเชิงสำรวจ	ผู้สูงอายุทั่วประเทศ จำนวน 791 คน แบ่งตามภูมิภาค เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60 ปี จนถึง 80 ปี ขึ้นไป	ส่งแบบสอบถามแต่ละภาค 5 ภาค	ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ของแบบสอบถาม	ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย เข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุในประเทศไทย และนำข้อมูลมาสร้างแนวการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างเพื่อจัดประชุมระดมสมอง
4. เก็บข้อมูลระยะที่ 2	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตัวแทนผู้สูงอายุระหว่าง 60 ปีขึ้นไป จนถึง 80 ปี ขึ้นไป จำนวน 4 ภาคๆ ละ 10 คน	สนทนากลุ่ม (focus group)	วิเคราะห์เนื้อหา	ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ ใน 4 ภาค

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ขั้นตอน/วัตถุประสงค์	การออกแบบการวิจัย			ผลลัพธ์
	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีการเก็บข้อมูล	สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล	
5. สนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางโอกาสและการเข้าถึงการเรียนรู้ทางไกลและสรุปผลการวิจัยและ	ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน	สนทนากลุ่ม (focus group)	วิเคราะห์เนื้อหา	ได้แนวทางเกี่ยวกับการเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ
6. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์นำเสนอรายงานการวิจัย	-	นำเสนอผลการวิจัย		เผยแพร่งานวิจัย

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย ระยะที่ 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร ผู้สูงอายุในประเทศไทย สถิติอายุของประเทศไทย 77 จังหวัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 ข้อมูลจากกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย กรมกิจการผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน อายุ 60 ปีขึ้นไป ในประเทศไทย รวม 11,627,130 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 791 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยเลือกจากกลุ่มตัวอย่างที่กระจายอยู่ใน 5 ภูมิภาค เลือกแบบเจาะจงจากจังหวัดที่มีจำนวนผู้สูงอายุมาก และจังหวัดที่มีโรงเรียนผู้สูงอายุหรือเครือข่าย

เนื่องจากกำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ 600 คน ซึ่งช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลวิจัยอยู่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อ COVID-19 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุถือว่าเป็นกลุ่มเปราะบางบางที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อได้ง่าย จึงอาจไม่สามารถตอบแบบสอบถามได้ครบจำนวน ผู้วิจัยจึงแจกแบบสอบถามเกินกว่าที่กำหนดไว้ และได้แบบสอบถามกลับมา 791 ฉบับ เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำผลวิจัยไปใช้ ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 791 ฉบับ

ตารางที่ 3.2 ประชากรผู้สูงอายุตามข้อมูล

ประชากรผู้สูงอายุตามข้อมูล	พื้นที่	จำนวนผู้สูงอายุ	จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่กำหนดไว้	จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้
ภาคกลาง 3.3 ล้าน	กรุงเทพและปริมณฑล	1,108,219	200 คน	293 คน
ภาคเหนือ 2.3 ล้าน	เชียงใหม่	349,755	100 คน	68 คน
ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ 3.6 ล้าน	ขอนแก่น	325,927	100 คน	145 คน
ภาคใต้ 1.4 ล้าน	สงขลา	229,513	100 คน	144 คน
ภาคตะวันออก 7.5 แสน	ชลบุรี	216,578	100 คน	141 คน
รวม		2,229,992	600 คน	791 คน

หมายเหตุ กลุ่มตัวอย่างจากตาราง Yamane ความคลาดเคลื่อน(e) 5% ประชากรตั้งแต่ 100,000 คน ขึ้นไปจะได้ขนาดตัวกลุ่มอย่างเท่ากับ 400 คน แต่ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับมา 791 ฉบับ เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำผลวิจัยไปใช้ ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 791 ฉบับ

3.1.3 เครื่องมือ คือ แบบสอบถามสภาพปัจจัยและโอกาสการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบจำนวน 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล และส่วนที่ 2 แบบสอบถามการเข้าถึงและการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ

การพัฒนาเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นสภาพของผู้สูงอายุในประเทศไทยเกี่ยวกับการศึกษาทางไกล และการสนทนาร่วมกับมหาวิทยาลัยเปิดฟิลิปปินส์ (UPOU) เพื่อนำมาพัฒนาแบบสอบถามและตกลงร่วมกันนำมาจัดทำร่างแบบสอบถาม และหาคุณภาพของเครื่องมือแบบสอบถามด้วยวิธีการประเมินคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความสอดคล้อง IOC โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน คือ

- 1) ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ ด้านการศึกษาตลอดชีวิตไม่น้อยกว่า 5 ปี
ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี
- 2) ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ ด้านการศึกษาทางไกลไม่น้อยกว่า 5 ปี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุติเทพ ศิริพิพัฒน์กุล
- 3) ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ ด้านวัดและประเมินผลไม่น้อยกว่า 5 ปี
รองศาสตราจารย์ ดร.สังวรณ์ ังดกระโทก

จากนั้นได้ปรับตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและนำเครื่องมือที่ได้ไปทดลองใช้ก่อนนำเครื่องมือไปใช้จริง

3.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูล ส่งแบบสอบถามทั้งแบบฉบับและออนไลน์ ส่งให้กลุ่มตัวอย่างแต่ละภาค โดย

- 1) การเก็บข้อมูลด้วยแบบออนไลน์ กับกลุ่มตัวอย่างที่สามารถตอบแบบสอบถามออนไลน์ได้
- 2) การเก็บข้อมูลด้วยแบบฉบับ กับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีความสามารถตอบแบบสอบถามออนไลน์ได้ด้วยการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

3.1.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

3.2 ระเบียบวิธีวิจัย ระยะที่ 2 (รอบ1)

การสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ ใน 4 ภาค

3.2.1 กลุ่มตัวอย่าง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนท้องถิ่นใช้การเลือกแบบเจาะจง จำนวน 4 ภาค ภาคละ 10 ท่าน ประกอบด้วย

1) ผู้นำท้องถิ่น หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
2) ปราชญ์ชาวบ้าน หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
3) พัฒนาชุมชนท้องถิ่น หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
4) โรงเรียนผู้สูงอายุในท้องถิ่น หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
5) ผู้นำศาสนา หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
6) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
7) ผู้สูงอายุที่มีอายุ ระหว่าง 60-70 ปี	2 ท่าน
8) ผู้สูงอายุที่มีอายุ ระหว่าง 71-80 ปีขึ้นไป	2 ท่าน

3.2.2 เครื่องมือ นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 มาสร้างเป็นประเด็นในการสนทนาแบบสนทนาเชิงโครงสร้าง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญในระยะที่ 1 พิจารณาคุณภาพเครื่องมือ จากนั้นนำมาเป็นแนวการสนทนากลุ่ม (focus group)

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อมูลเป็นความเรียง

3.2.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงลึก (In-depth Analysis) การพรรณนาปรากฏการณ์ที่สนใจอย่างเข้มข้น (Intensive) ลุ่มลึก (In-depth) เห็นภาพพจน์รวมทั้งครอบคลุมครบถ้วนในแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องการสืบเสาะค้นหา ความสอดคล้องกัน (Correspondence) จากความสัมพันธ์สะท้อนข้อมูลหลักฐานด้วยการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ซ้ำซ้ำหลายรอบ (Iterative analysis) จากการวิเคราะห์จากประเด็นสำคัญที่ได้จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกตามหลักการของ Seidman โดยได้ประเด็นที่เห็นร่วม (Common Themes) การตีความ ความหมายและการตีความและสร้างบทสรุปซึ่งผู้วิจัยค้นหาคำตอบการวิจัย

3.3 ระเบียบวิธีวิจัย ระยะที่ 2 (รอบ2)

การสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ นำไปสู่แนวทางเกี่ยวกับการเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ

3.3.1 กลุ่มตัวอย่าง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนท้องถิ่นใช้การเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 ท่าน ในเขตกรุงเทพมหานครฯ ประกอบด้วย

1) ผู้นำท้องถิ่น หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
2) ประชาชนชาวบ้าน หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
3) พัฒนาชุมชนท้องถิ่น หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
4) โรงเรียนผู้สูงอายุในท้องถิ่น หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
5) ผู้นำศาสนา หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
6) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
7) ผู้สูงอายุที่มีอายุ ระหว่าง 60-70 ปี	2 ท่าน
8) ผู้สูงอายุที่มีอายุ ระหว่าง 71-80 ปีขึ้นไป	2 ท่าน

3.3.2 เครื่องมือ จากผลของการนำข้อมูลการสนทนากลุ่มใน ระยะที่ 2 รอบที่ 1 เป็นกรอบและสร้างเป็นประเด็นในการสนทนา แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง นำมาเป็นแนวในการถามคำถามการสนทนากลุ่ม (focus group)

3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ การสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อประเมินต้นแบบศูนย์ความรู้ออนไลน์เพื่อส่งเสริมสุขภาพคนวัยทำงานรับรองรูปแบบโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินตามประเด็นเนื้อหาที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3.3.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงลึก (In-depth Analysis) การพรรณนาปรากฏการณ์ที่สนใจอย่างเข้มข้น (Intensive) ลุ่มลึก (In-depth) เห็นภาพพจน์รวมทั้งครอบคลุมครบถ้วนในแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องการสืบเสาะค้นหา ความสอดคล้องกัน (Correspondence) จากความสัมพันธ์สะท้อนข้อมูลหลักฐานด้วยการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ซ้ำๆ หลายรอบ (Iterative analysis) จากการวิเคราะห์จากประเด็นสำคัญที่ได้จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกตามหลักการของ Seidman โดยได้ประเด็นที่เห็นร่วม (Common Themes) การตีความ ความหมายและการตีความและสร้างบทสรุปซึ่งผู้วิจัยค้นหาคำตอบการวิจัย

3.4 ระเบียบวิธีวิจัย ระยะที่ 2 (การสนทนากลุ่มร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาตลอดชีวิต)

เพื่อหาแนวทางจากข้อมูลในการสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางเกี่ยวกับการเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุทาง มาสนทนากลุ่มร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

1) ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ ด้านผู้สูงอายุและการจัดการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิต ไม่น้อยกว่า 5 ปี

3.5 สถานที่ทำการวิจัย

ระยะที่ 1 เก็บข้อมูลจากทุกภาคของประเทศ

ระยะที่ 2 (รอบที่ 1) สนทนากลุ่มทั้ง 4 ภาค โดยใช้สถานที่แต่ละภาคจัดการสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 2 (รอบที่ 2) สนทนากลุ่ม โดยใช้สถานที่ กรุงเทพมหานคร สนทนากลุ่ม

ระยะที่ 2 สนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

